

اسطوره‌زدایی از قوم سرگردان

شلومو سند در اختراع قوم یهود
شالوده‌های فکری و تاریخی صهیونیسم را به چالش می‌کشد

سازمان‌یافته‌ای وجود نداشت و پس از آن هم تغییری در آن ایجاد نشد. «برای ترویج حافظه جمعی همگن در عصر جدید لازم بود علاوه بر سایر چیزها روایتی طولانی فراهم شود که پیوند زمانی و مکانی پدران و «نیاکان» همه اعضای جامعه حاضر را القا کند. از آن جا که این پیوند نزدیک، که بنا بر فرض نبض آن در تن ملت می‌تپید، هرگز در هیچ جامعه‌ای عملاً وجود نداشته است، کارگزاران حافظه در اختراع آن سخت کوشیدند.» با تغییر محتوایی مفاهیم ریشه‌کن شدن و نفی بلد و تعلق معنای غیردینی به آن‌ها و با استفاده از فراالگوی نفی بلد در واسازی حافظه بلندمدت تاریخی یک نژاد و قوم که زادگان مستقیم «مردم کتاب مقدس» هستند به عنوان حقیقتی در تاریخ ملی و عمومی، گذشته را جراحی و بهبود داده و تصویر زیبا و غرورآمیز ملت را پدیدار می‌کند. به این ترتیب با شکل‌گیری تاریخ خیالی در اطراف مفهوم تبعید، با علم بیشتر مورخان حرفه‌ای بر عدم واقعیت تاریخی ریشه‌کنی اجباری قوم یهود، از آن جا تنها این افسانه برای اسکان «ملت تبعیدشده» در کشوری که دیگران ساکن آنند، مشروعیت اخلاقی فراهم می‌آورد، آن را تشویق کردند.

انگاره برساخته قوم یهود تا امروز خصلت یک‌پارچه ملی خود را حفظ کرده و بدون تغییر مانده است. هر چند بحث پیرامون تاریخ‌نگاری رسمی یهود و یهودیان کم نبوده اما در مفاهیم بنیادین شکل گرفته در قرن نوزدهم تردیدی وارد نشده و فرایندهای مهم تحول‌ساز مطالعه تاریخ در دنیای غرب و نه حتی الگوی مهم تغییرات در مطالعه ملت‌ها و ناسیونالیسم بر آن تأثیر نگذاشته است. تمام تلاش سیستم بر جلوگیری از انحراف از روایت‌های حاکم بنا بر مصلحت‌های ملی متمرکز شده است و گروه‌های مجاز و رسمی تاریخ‌نگاری با نگرش محافظه‌کارانه به این فرایند و عدم تردید و تغییر در آن یاری رسانده‌اند. هرگونه تحول و دگراندیشی متعلق به غیرمورخان و متخصصان رشته‌های دانشگاهی دیگر و مورخان غیررسمی از سوی گفتمان رسمی پذیرفته نشده است.

شلومو سند با ارجاع به شکل‌گیری جوامع دینی مهم یهود در نقاط مختلف

برخی عناصر «فراموش شده» با نیازهای ایدئولوژیک هویت ملی در حال تکوین آن‌ها را به محاق سرکوب و فراموشی برده و سیستم آموزشی و رسمی با تحکیم خاطرات فرهنگی برساخته، تنها روایت مسلط و مجاز را ترویج کرده و روایت‌های موازی را انکار می‌کند. اعضای جامعه و مورخان نیز در فرایند انباشته کردن لایه‌های حافظه جمعی فعال هستند. هر فرد از افراد جامعه و هر مورخ روایت‌های چندگانه شکل‌دهنده مبارزات ایدئولوژیک گذشته را جذب می‌کند و به عنوان محصول روانی و فرهنگی تجربیات شخصی و نیز خاطرات تلقین شده، راوی روایت غالب می‌شود. حال آن که در فضای پژوهشی و با پرسیدن پرسش‌های دشوار است که می‌توان به حقیقت برساخته فرهنگی انباشته در ذهن خویش و جامعه که اندیشه‌ها ناگزیر از صافی آن عبور می‌کنند، واقف شد.

هدف اصلی کتاب «اختراع قوم یهود» انتقاد از گفتمان تاریخ‌نگارانه متداول و ارائه روایت‌های جایگزین است و با تأکید بر هویت سیال و گوناگون و نیز تاریخ به عنوان هویتی در حال حرکت «به دنبال روشن ساختن این بعد انسانی و اجتماعی است که در ذات گذر زمان وجود دارد». نویسنده کتاب با ارائه بدیل‌هایی برای گفتمان تاریخ‌نگارانه رسمی قصد دارد طرحی کلی را برای ضدتاریخ آینده ترسیم کند، طرحی که می‌تواند نوع متفاوتی از حافظه فرهنگی برساخته را، حافظه‌ای که از نسبی بودن حقیقتی که در خود دارد آگاه است و آرزوی کمک به تقویت هویت‌های محلی نوظهور و آگاهی انتقادی همگانی است، اشاعه دهد.

افسانه‌های قوم یهود

شلومو سند با بررسی افسانه‌های قوم یهود هم‌چون سرزمین موعود، نفی بلد و قوم سرگردان و با بازخوانی تاریخ قوم یهود، کتاب مقدس و منابع مغفول، این افسانه‌ها را حاصل تلاش مرمت‌کنندگان گذشته قوم یهود از نیمه دوم قرن نوزدهم می‌داند که با انباشتن لایه‌به‌لایه بار خاطره و با گردآوری پاره‌هایی از خاطره‌های دینی یهودی و مسیحی، تبارشناسی پیوسته طولانی برای قوم یهود ساختند. پیش از این تاریخ هیچ یادآوری عمومی

سیما مهدوی گزارشگر کتاب

شلومو سند (زند) از پدر و مادری ییدیش و لهستانی تبار و زاده اسرائیل است. او که استاد بازنشسته دانشگاه تل‌آویو است با نوشتن کتاب «اختراع قوم یهود» خوانشی نو از مسأله اسرائیل - فلسطین ارائه می‌دهد که در تنافر مطلق با تلاش‌های تبلیغاتی غربی است. رافائل بهر در هفته‌نامه «آبزرور» انتشار این کتاب را زلزله‌ای بی‌سروصدا توصیف کرد که ایمان تاریخی به پیوند یهودیت و اسرائیل را لرزنده است. شلومو سند، در کتاب سنت‌شکنانه و نامتعارف خود، تلاش می‌کند شالوده‌های فکری، تاریخی و فرهنگی برساخته کشور اسرائیل و تبدیل قوم یهود به ملت یهود را راستی‌آزمایی کرده و به چالش بکشد و برای روایت رسمی بدیل‌های نو و متناسب با عصر جهان‌وطنی ارائه دهد.

بازخوانی تاریخ یهود

تاریخ‌نگار سنت‌شکن اسرائیلی، با تأثیرپذیری از نوشته‌های چالش‌برانگیز اورون، رام و دیگر مورخان اسرائیلی که روایت‌هایی متفاوت از گفتمان غالب به دست می‌دهند و مهم‌تر از آن متأثر از نوشته‌های پژوهندگان غیراسرائیلی ناسیونالیسم همچون ارنست گلنر و بندیکت اندرسون با پرسش از ریشه‌های هویت قوم یهود، در تلاش است ملت یهود را از گران‌باری خاطره‌های قومی و اسطوره‌های برساخته رهایی دهد. شلومو سند با انتقاد از فضای تاریخی رسمی و دانشگاهی اسرائیل که براساس کلیدواژه‌ها و مفاهیم محوری «قوم یهود»، «سرزمین اجدادی»، «تبعید»، «پراکندگی»، «مهاجرت به اسرائیل»، «ارض اسرائیل» و «سرزمین توبه» به بازسازی گذشته ملی در اسرائیل مبادرت می‌ورزند، فقدان صداها و روایت‌های بدیل را آسیب جدی این مطالعات می‌داند. او خود با اتکا بر یافته‌های تاریخ‌نگاران پیشین که همواره مورد بی‌توجهی، غفلت یا سرپوش بوده‌اند، روایتی متفاوت و انتقادی از تاریخ یهود به دست می‌دهد. در رویکرد رسمی عدم انطباق و هم‌خوانی

متاستاز اسرائیل

- روایت استمرار
- تبعیض، ترور و تعدی
- کورش علیانی
- انتشارات جام جم
- ۲۷۲ صفحه
- ۶۷ هزار تومان

«متاستاز اسرائیل» با تأکید بر این که جنگ با اسرائیل ادامه جنگ فقر و غناست، نگاشته شده است. نگارنده از سه نفر که تأثیر بسزایی در به ثمر رسیدن این کتاب داشتند نام برده است و می‌گوید نام دو نفر را می‌داند و سومی را نه. اولین نفر امام خمینی است که گفت جنگ ما جنگ فقر و غناست و جنگ بشریت با اسرائیل ادامه جنگ فقر و غناست.

۱۰ غلط مشهور درباره اسرائیل

- ایلان پاپه
- ترجمه وحید خضاب
- کتابستان معرفت
- ۲۹۹ صفحه
- ۴۵ هزار تومان

در این کتاب پیش‌گامانه، که در پنجاهمین سالگرد اشغال منتشر شده است، ایلان پاپه، مورخ صریح و تندروی اسرائیلی، مورد بحث‌ترین عقاید در مورد ریشه و هویت دولت معاصر اسرائیل را مطرح کرده و با ما به اشتراک می‌گذارد. ده غلط مشهور که پایه در این کتاب بیان می‌کند - که به طور بی‌وقفه در رسانه‌ها تکرار می‌شود و توسط ارتش اعمال می‌شود و بدون هیچ‌گونه سوال توسط دولت‌های جهان پذیرفته می‌شود - وضعیت موجود منطقه را تقویت می‌کند.

سیاست شهرک‌سازی اسرائیل

- غازی حسین
- ترجمه حجت رسولی
- نشر علم
- ۲۳۲ صفحه
- ۳۲۵۰۰ تومان

در کتاب حاضر نگارنده به شهرک‌سازی یهودی در فلسطین و تمام اقدامات اسرائیل در این کشور می‌پردازد. رژیم صهیونیستی به شهرک‌سازی، مهاجرت و ایجاد مشکل پناهندگان، تشکیل اولین کمیسیون انتقال، آژانس یهود و مهاجرت، اقدام به ترور و کشتار برای کوچاندن فلسطینیان، دیدگاه اسرائیل درباره مستعمرات، یهودی کردن شهر الخلیل، مسئولیت اسرائیل در برابر کشتار و... از اهم مطالب ارائه شده در این کتاب هستند.